

LBAS VĒSTIS

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības izdevums Nr. 190

Februāris, 2023

NTSP sēdē apspriež valdības rīcības plānu un valsts budžetu

24. februārī notika Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes (NTSP) sēde. Tajā valdības pārstāvji un sociālie partneri vienojās par nepieciešamību izdiskutēt nepieciešamos precizējumus valdības rīcības plānā. Tāpat sēdes laikā tika prezentēts valsts budžeta projekts un uzklausi sociālo partneru viedokļi un būtiski iebildumi par to.

Atgādinām, ka, lai apspriestu LBAS iesniegtos priekšlikumus likumprojektā “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025.

gadam”, LBAS aicināja NTSP sasaukt jau pirms valsts budžeta pieņemšanas – 6. februārī. Tas nenotika, un tādēļ LBAS aicināja pieņemt NTSP sanāksmju laika grafiku 2023. gadam, kā arī noteikt galvenās apspriežamās tēmas. Vairāk par LBAS viedokli lasiet [šeit](#).

NTSP sēdes video ieraksts pieejams [šeit](#).

NTSP sēdes foto galeriju skatiet [šeit](#).

Foto: Valsts kanceleja

LBAS aicina papildināt valdības rīcības plānu ar arodbiedrību biedriem būtiskiem ieguvumiem

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība (LBAS) atkārtoti aicina valsts institūcijas papildināt valdības rīcības plānu (VRP) ar arodbiedrību biedriem un darba ņēmējiem būtiskiem ieguvumiem.

Vēstulē Pārresoru koordinācijas centram, Valsts kancelei, Finanšu ministrijai un Labklājības ministrijai LBAS uzsver, ka VRP vēl papildināms ar tādiem uzdevumiem, kas veicina sociālā dialoga attīstību un sociālo partneru kapacitāti arī turpmāk jēgpilni iesaistīties gan divpusējā, gan trīspusējā sociālā dialoga procesā.

LBAS rosina veikt izmaiņas likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 10. pantā, kas nozīmētu arodbiedrību biedru iemaksas iekļaušanu iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) attaisnotajos izdevumos, uzskaitot to kā IIN pārmaksu, kas atgūstama, iesniedzot ikgadējo gada ienākumu deklarāciju.

LBAS aicina sadarbībā ar sociālajiem partneriem izstrādāt priekšlikumus koplīgumu veicināšanai un sociālā dialoga stiprināšanai: lai kompensētu cenu

līmeņa izmaiņas, ar IIN neapliekamā summa koplīgumos atrunātajām darba devēju segtajām izmaksām par ēdināšanas un veselības izdevumiem jāpaaugstina atbilstoši patēriņa cenu līmenim tautsaimniecībā. Tāpat ir jāpaplašina IIN atvieglojumu grozs, kas attiecināmi uz koplīgumos atrunātiem darba devēja izdevumiem par darbiniekiem ar izdevumiem par izglītības un kvalifikācijas līmeņa iegūvi, transportu uz un no darba un izmitināšanu, un šie atvieglojumi jāattiecinā arī uz valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās un budžeta iestādēs nodarbinātajiem.

LBAS saskata risku VRP mazināt Darba likumā noteikto aizsardzību darba ņēmējiem, kuri darba attiecībās ir neaizsargātākā puse. Tādēļ LBAS aicina sadarbībā ar sociālajiem partneriem izvērtēt nepieciešamību pilnveidot darba tiesisko attiecību regulējumu, tai skaitā attiecībā uz koplīgumos nosakāmajām atkāpēm no Darba likuma normām, kā arī iespēju samazināt darba devējiem izvīzāmās formālās prasības, vienlaikus nesamazinot darbinieku vispārējo aizsardzības, sociālo garantiju un darba samaksas līmeni.

Finanšu ministrija vērtēs arodbiedrības biedru naudas iekļaušanu attaisnotajos izdevumos

LBAS ir saņēmusi Finanšu ministrijas vēstuli, kurā tā šogad sola vērtēt LBAS iesniegtos priekšlikumus.

Vēstulē teikts, ka Finanšu ministrija sadarbībā ar Labklājības ministriju ir izskatījusi LBAS š.g. 30. janvāra vēstuli par LBAS biedru iemaksu noteikšanu kā iedzīvotāju ienākuma nodokļa attaisnotos izdevumus un š.g. 31. janvāra vēstuli par priekšlikumiem likumprojektam "Par valsts budžetu 2023.gadam un budžeta ietvaru 2023.,2024. un 2025. gadam" un sniedz ar Labklājības ministriju savstarpēji saskaņotu viedokli par minētajās vēstulēs izteiktajiem priekšlikumiem.

Finanšu ministrija informē, ka atbilstoši Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību 136. punktā minētajam šogad tiks izstrādātas vidēja termiņa nodokļu politikas pamatnostādnes, kuru izstrādes procesā tiks vērtēti arī LBAS priekšlikumi – iedzīvotāju ienākuma nodokļa attaisnotajos izdevumos iekļaut arodbiedrību biedru iemaksas, pārskatīt diferencētā neapliekamā minimuma robežas, palielināt likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 8. panta piecpadsmitajā daļā noteiktā iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojuma apmēru, paplašināt izdevumu sastāvu un atvieglojuma izmantotāju loku, rast VSAOI atliktās nomaksas

problēmas risinājumu, kas skar pensionārus, kuri pensionējas VSAOI samaksas termiņa pagarinājuma laikā, palielināt attālinātā darba izdevumu kompensācijas apmēru, kā arī pārskatīt komandējuma dienas naudas apmēru.

21. februārī LBAS priekšsēdētājs Egils Baldzēns, LBAS priekšsēdētāja vietniece Anda Grīnfelde un LBAS priekšsēdētāja vietniece Gita Oškāja tikās ar Saeimas priekšsēdētāju Edvardu Smiltēnu. Sarunas fokusā- LBAS prioritātes un valsts budžets.

Foto: Juris Vigulis

LBAS izglīto arodbiedrību biedrus

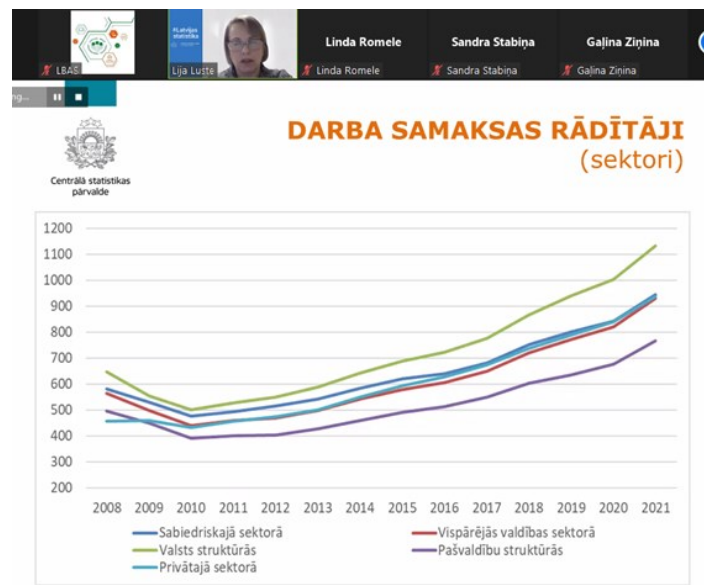
Arī februārī turpinājās LBAS organizētie vebināri biedriem ar projekta "Arodbiedrību lomas stiprināšana Covid-19 krīzes ietekmes mazināšanai" ar Eiropas Komisijas līdzfinansējumu (Nr. ETUC Project 2021/11) atbalstu.

Grozījumi Publisko iepirkumu likumā

- 2022.gada 3.marta likums «Grozījumi Publisko iepirkumu likumā» stājas spēkā 2023.gada 1.janvārī
- 2022.gada 24.marta likums «Grozījumi Publisko iepirkumu likumā» stājas spēkā 2023.gada 1.janvārī
- 2022.gada 24.marta likums «Grozījumi Publisko iepirkumu likumā» stājas spēkā 2022.gada 21.aprīlī (tehniski redakcionāla rakstura grozījumi)

Ievērojot jomas specifiku pēc analogijas līdzīgi grozījumi arī Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumā, Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likumā un Publiskās un privātās partnerības likumā

zācijām un to biedriem organizēja bezmaksas vebināru par sapulču organizēšanu MS Teams vidē. Vebināra laikā varēja uzzināt, kā uzsākt darbu ar MS Teams, apgūt programmas pamatiestatījumus, rīkus sapulču plānošanai un vadīšanai.

8. februārī notika vebinārs "Publisko iepirkumu likuma grozījumi". Video ieraksts - [šeit](#).

LBAS uzmanības fokusā ir Publisko iepirkumu likuma (PIL) grozījumi 9., 42. un 43.pantā attiecībā uz sociālajām klauzulām darba tiesību jomā, kas atbilstoši PIL 3.pielikumam ietver Starptautiskās Darba organizācijas konvencijas, kas garantē arodbiedrību brīvību un tās aizsardzību, koplīgumu pārrunu aizsardzību, vienlīdzīgu atalgojumu un diskriminācijas novēršanu.

Vebinārā uzstājās: Finanšu ministrijas Juridiskā departamenta Iepirkumu politikas un valsts nekustamo īpašumu pārvaldīšanas politikas nodaļas vecākā eksperte Iveta Cirse; Iepirkumu uzraudzības biroja Tiesību aktu piemērošanas departamenta direktore Monta Oga.

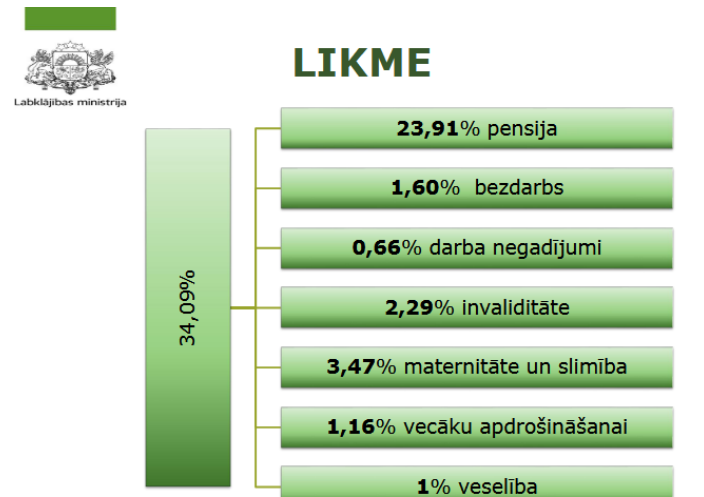
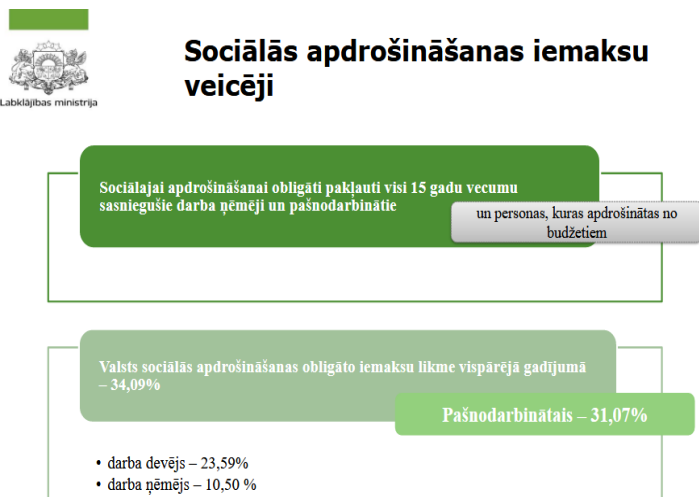
10. februārī notika vebinārs "Sapulču organizēšana MS Teams vidē". Video ieraksts - [šeit](#).

Turpinot izglītojošo pasākumu ciklu par rīkiem virtuālo sapulču organizēšanai, LBAS visām dalīborganizācijām un to biedriem organizēja bezmaksas vebināru "Darba samaksas tendences Latvijā un darbaņēmēju sociālā apdrošināšana". Video ieraksts - [šeit](#).

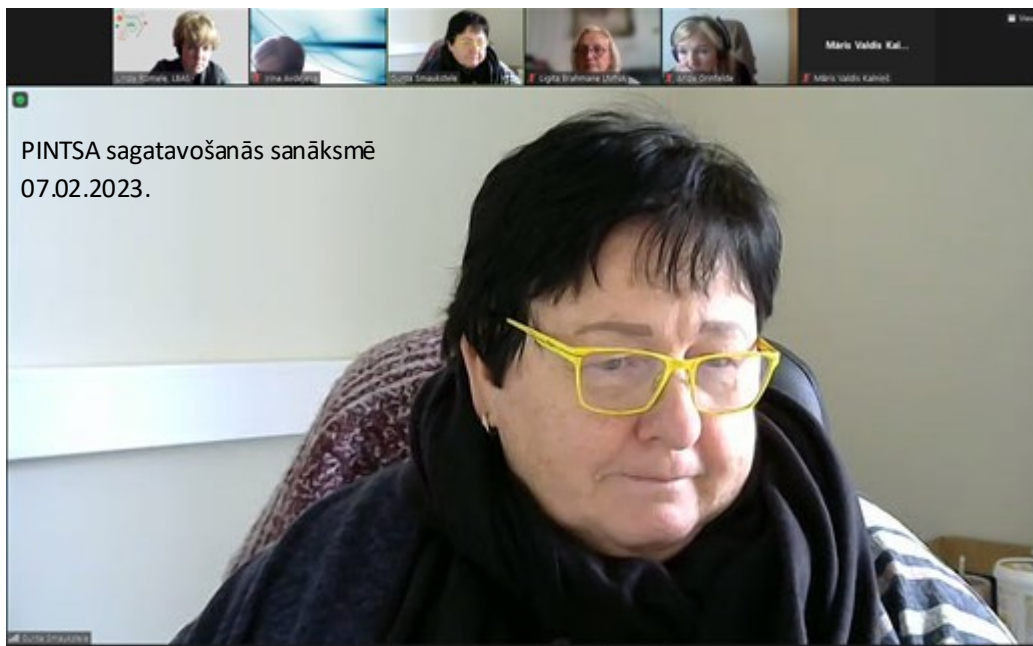
24. februārī, turpinot izglītojošo pasākumu ciklu par dažādiem sociālās drošības jautājumiem, LBAS visām dalīborganizācijām un to biedriem organizēja bezmaksas vebināru "Darba samaksas tendences Latvijā un darbaņēmēju sociālā apdrošināšana". Video ieraksts - [šeit](#).

Par tēmu "Darba samaksas tendences Latvijā" informēja Lija Luste, Centrālās statistikas pārvaldes Uzņēmumu statistikas departamenta Darba samaksas statistikas daļas vadītāja.

Savukārt par darbaņēmēju sociālās apdrošināšanas aspektiem pastāstīja Sandra Stabiņa, Labklājības ministrijas Sociālās apdrošināšanas departamenta direktore.

Sociālie partneri vienojas par rīcību krīzes risināšanai profesionālās izglītības iestādēs

pildināt savas zināšanas. To ņemot vērā, arodbiedrību puses pārstāvji atgādināja, ka nepieciešams arī nodrošināt strādājošajiem iespēju piedalīties mācībās, t.sk., ir nepieciešami grozījumi Darba likumā, paredzot, ka katram strādājošajam ir tiesības uz vienu apmaksātu brīvu dienu gadā tieši mācībām. Sanāksmē IZM prezentēja profesionālās izglītības programmu finansēšanas pilnveides gaitu. Šajā jautājumā arodbiedrībām bija vairāki iebildumi, lielākoties saistīti ar to, ka būtiski ir

8. februārī notika Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome (PINTSA). Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) prezentēja prioritātes profesionālajā izglītībā, t.sk., pieaugušo izglītības attīstības plānu prasmju attīstīšanas veicināšanai. Viens no būtiskākajiem mērķiem ir virzīšanās uz 50/50 mērķa sasniegšanu, t.i., 50% izglītojamo mācās vispārējā izglītībā un 50% profesionālajā izglītībā. Tostarp IZM plāno piedāvāt profesionālās izglītības programmas arī svešvalodā, lai varētu paaugstināt starptautisko konkurētspēju. Pieaugušo izglītībā saistībā ar nākamo Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanas periodu 2021-2027 ir gaidāmas lielas izmaiņas – būtiski palielināsies pieaugušo izglītības piedāvājums un katram būs iespēja pa-

pieauguši gan mācību materiālu izdevumi (piemēram, pārtikas produktu praktiskajiem darbiem, trauku, kosmētikas izdevumi), gan elektroenerģijas izdevumi mācību darbnīcās, piemēram, maizes un gaļas cehā. Attālinātā darba periodā ievērojami palielinājies datoru skaits, līdz ar to arī izdevumi to apkopei. IZM piešķirtais finansējums elektroenerģijas izmaksu segšanai pietiek tikai vienam mēnesim, savukārt pedagogu darba samaksas pieaugums ir tuvu nullei, kas saistīts ar izglītojamo skaita izmaiņām. PINTSA locekļi vienojās, ka tiks sagatavota vēstule Nacionālās trīspusējās sadarbības padomei, informējot par kritisko situāciju izdevumu sadaļā un aicinot palielināt finansējumu profesionālās izglītības iestāžu primāro izdevumu segšanai.

LBAS aicina piešķirt finansējumu profesionālajai izglītībai atbilstoši reālajām izmaksām

Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība (LBAS) aicina Nacionālo trīspusējās sadarbības padomi (NTSP) atbalstīt finansējuma piešķiršanu profesionālajai izglītībai atbilstoši reālajām izmaksām, profesionālās izglītības programmu (IP) bāzes finansējuma palielināšanai, normatīva nodrošināšanai pilnā apmērā, kā arī atbilstoša finansējuma pedagogu darba algas nodrošināšanai un profesionālās izglītības attīstībai.

Atsaucoties uz Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes 2023. gada 8. februāra sēdē nolemtu, LBAS vēstulē informēja NTSP, ka profesionālajai izglītībai steidzami ne-

pieciešams papildu finansējums IP īstenošanas nodrošināšanai, t.sk. uzturēšanas izdevumiem, mācību materiālu un pedagogu konkurētspējīga atalgojuma nodrošināšanai, kas nav pārskatīti no 2007. gada. Valstī pieaugošās inflācijas ietekmē īpaši strauji ir palielinājušies komunālie, energoresursu izdevumi, mācību materiālu izmaksas, izdevumi par IT pakalpojumiem, precēm un inventāru. Izdevumu pozīcijas, salīdzinot ar 2018.gadu, ir palielinājušās būtiski – līdz pat 60%.

VAIRĀK LASIET [ŠEIT](#).

Sociālais dialogs un iekļaujoša izglītība

Eiropas izglītības fonds (European Training Foundation) 25. janvārī organizēja diskusiju par sociālā dialoga iekļaušanu izglītībā un prasmju attīstīšanā. Sarunā piedalījās Susan Flocken, Eiropas Izglītības arodbiedrības (ETUCE) komitejas vadītāja un Georgios Zisimos, Eiropas izglītības fonda (ETF) Politikas nodaļas vadītājs.

Diskusijas dalībniekus interesēja, kā sociālais dialogs var veicināt iekļaujošu izglītību, ko tieši nozīmē sociālais dialogs, kas ir “galvenie spēlētāji”?

Galvenā tēma jeb izaicinājums arodbiedrībām ir skolotāju trūkums visā Eiropā, tas ietekmē arī izglītības

kvalitāti, t.sk. veidojot iekļaujošu izglītību. ETUCE organizē kampaņas, lai uzlabotu skolotāja profesijas pievilcību. Izglītības sistēmu būtiski ir ietekmējis arī COVID-19. Skolotāji ir daudz darījuši, lai atbalstītu studentus situācijā, kad bija strauji jāpārslēdzas uz tiešsaistes mācībām. Tas patiešām bija liels izaicinājums, it sevišķi profesionālajā izglītībā, kur viss jādarā ar rokām un ir grūti pārnest praktisko – tehnisko mācību vidi uz tiešsaistes vidi. Būtisks jautājums ir finansējums, tas ir arī viens no sociālā dialoga jautājumiem – kā vairāk investēt izglītībā.

VAIRĀK LASIET [ŠEIT](#).

Senāta spriedumi darba tiesībās (3)

Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 31. marta spriedums lietā SKA-156/2022 (A420330317)

Tēzes:

* Darba attiecībām ir civiltiesisks raksturs arī tad, ja darba devējs ir valsts iestāde. Līdz ar to arī datu apstrāde darba attiecību ietvaros nav iestādes darbība publisko tiesību jomā.

* Strīds par to, vai darba attiecību ietvaros darba devējs nav pieļāvis nepamatotu iejaukšanos darbinieka privātajā dzīvē un tādējādi ir nodarījis atlīdzināmu kaitējumu, ir skatāms civilprocesuālā kārtībā.

Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 22. februāra lēmums lietā SKA-593/2022 (A420222721)

Tēzes:

* Tikai tad, ja darba devējs Valsts ieņēmumu dienestam nav sniedzis un arī pēc dienesta brīdinājuma nesniedz ziņas par darba ņēmēja statusa zaudēšanu, dienests šādas ziņas reģistrē uz darba ņēmēja iesnieguma pamata.

* Tā kā ne Valsts ieņēmumu dienests, ne administratīvā tiesa nerisina darba tiesiskos strīdus, tad ne dienestam, ne administratīvajai tiesai nav kompetences atzīt, ka darba tiesiskās attiecības starp pieteicēju un viņa darba devēju ir izbeigtas. Ar darba līguma uzteikšanu un darba tiesisko attiecību izbeigšanu saistīto apstākļu pārbaude un vērtēšana, kā arī attiecīgo faktu konstatēšana un atzišana ir vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē.

VAIRĀK LASIET [ŠEIT](#).

Senāta spriedumi darba tiesībās (4)

Senāta Civillietu departamenta 2022. gada 27. janvāra spriedums lietā Nr. SKC-15/2022 (C12098519)

Tēzes:

* Darba devējs ir tiesīgs darbiniekam, kurš pārkāpis līguma noteikumus, izsniegt jaunu darba līguma uzteikumu, kas pamatots ar citiem, no pirmā uzteikuma atšķirīgiem, apstākļiem;

* Situācijā, kad, vēl nenoslēdzoties tiesvedībai darba devēja prasības lietā, līgums darbiniekam tiek atkārtoti uzteikts uz cita pamata (atšķirīgi uzteikuma pamatā esošie faktiskie apstākļi) ir piemērojams Civilprocesa likuma 214. panta 5. punktā paredzētais procesuālais mehānisms, kas tiesai noteic pienākumu apturēt tiesvedību, iekams nav izšķirta cita lieta.

VAIRĀK LASIET [ŠEIT](#).

LBAS piedalās ETUI diskusijās par enerģētiskās nabadzības izaicinājumiem Eiropā

No 21. februāra līdz 23. februārim Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības (LBAS) eksperts tautsaimniecības jautājumos Mārtiņš Svīrskis piedalījās ETUI organizētā seminārā par enerģētisko nabadzību, tās aktualizēšanu Eiropā un Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīs. Semināra mērķis bija novērtēt enerģētiskās nabadzības situāciju ES, analizēt valsts aizsardzības pasākumus enerģētiskās nabadzības mazināšanai, izstrādāt kolektīvas un iekļaujošas arodbiedrību darbības virzienus cīņai pret enerģētisko nabadzību.

Būtiskākie šķēršļi enerģētiskās nabadzības novēršanai neaizsargāto patērētāju vidū ir finanšu barjera, Īpašumtiesību tendences, mājokļa apstākļi, tostarp barjeras autonomu videi draudzīgo energoiekārtu uzstādīšanai, ierobežota pieeja atbalsta mehānismiem mājāsaimniecībām, kurām tie būtu nepieciešami visvairāk un informācijas pieejamība par atbalsta

instrumentiem.

Lai cīnītos ar enerģētisko nabadzību, nepieciešami strauji risinājumi visā Eiropā, bet jo īpaši Latvijā, kur joprojām ir viens no augstākajiem ienākumu nevienlīdzības rādītājiem, kopējo ienākumu attiecība, ko saņem 20 % iedzīvotāju ar augstākajiem ienākumiem (augšējā kvintile) pret ienākumiem, ko saņem 20 % iedzīvotāju ar zemākajiem ienākumiem (zemākā kvintile), Latvijā 2021. gadā bija trešā augstākā starp ES dalībvalstīm, sastādot 6,63 reizes, salīdzinājumam Lietuvā šī atšķirība bija 6,14 reizes, Igaunijā 5,03 reizes un ES vidēji 4,97 reizes. Tajā pašā laikā Krievijas iebrukuma Ukrainā un tām sekojošo sankciju ietekmes uz enerģētikas tirgu rezultātā Baltijas valstīs izjuta vienu no straujākajiem patēriņa cenu pieaugumiem Eiropā. No 2022. janvāra līdz 2023. gada janvārim Latvijā kopējais inflācijas līmenis sasniedza 21,5%, turklāt patēriņa cenu līmenis elektroenerģijai attiecīgajā periodā sasniedza 89,8% un siltumenerģijai 69,6% pieaugumu. Lai Latvijā cīnītos pret enerģētikas nabadzību nepieciešami tūlītēji pasākumi enerģētiskās nabadzības mazināšanai, piemēram, mērķēta sociālā atbalsta politika un atvieglošanas aizliegums vismazāk aizsargātajām mājāsaimniecībām, savukārt ilgtermiņā nepieciešama dzīvojamā ēku renovācijas pieejamības veicināšana, kā arī atjaunojamās enerģijas un energoefektivitātes veicināšanas programmu pieejamības atvieglošana.

VAIRĀK LASIET [ŠEIT](#).

Zviedrija – prezidējošā valsts Eiropas Savienības Padomē. Ko tas mums nesīs?

2023. gada pirmajā pusgadā Zviedrija ir prezidējošā valsts Eiropas Savienības Padomē. Realitātē tas nozīmē, ka Zviedrija uz pusgadu pārņem tiesību aktu Eiropas Savienības mērogā virzītāju. Katras valsts interesēs ir panākt izšķirīgu dokumentu pieņemšanu tieši tās prezidentūras laikā, vai vismaz panākt noteiktu progresu. Kādas ir Zviedrijas kā prezidējošās valsts prioritātes izglītībā?

Zviedrijas prioritātes ir drošība, konkurētspēja, zaļā un enerģijas pārnese, demokrātiskas vērtības un tiesiskums.[1] Tās ir prioritātes, kuras ir svarīgas ne tikai Zviedrijai, bet arī visai Eiropas Savienībai tās pārmaiņu laikā, ko ir izraisījuši vairāki cēloņi – COVID-19 pandēmija, Krievijas iebrukums Ukrainā,

enerģētiskā krīze.

Attiecībā uz izglītību, Zviedrijas prezidentūra turpinās darbu pie Eiropas Izglītības telpas izveides, kā vienu no uzdevumiem var minēt savstarpējo kvalifikāciju atzīšanu.[2] Liela nozīme tiks pievērsta arī digitalizācijas jautājumiem attiecībā tieši uz izglītību. Turklāt 2023.gads ir pasludināts par Eiropas Prasmju gadu, kur centrā ir prasmju atbilstība darba tirgus vajadzībām. Ir nepieciešama prasmju revolūcija, tā uzskata CEDEFOP. Šodien jaunieši ir labāk sagatavoti digitālajai pārejai, bet darba tirgū atrodas nepiemērotā situācijā un veic darbus, kas neatbilst jauniešu prasmēm.

VAIRĀK LASIET [ŠEIT](#).